

Man-vrouwverschillen in de intensiteit van economische zelfstandigheid

Marion van den Brakel

Werkende mannen zijn vaker economisch zelfstandig dan werkende vrouwen. In 2009 had 83 procent van de werkende mannen een inkomen uit werk of eigen onderneming van ten minste het bijstandsniveau, van de vrouwen was dat 67 procent. Dit onderscheid is tussen 2005 en 2009 niet veranderd. Hetzelfde geldt voor het verschil bij mannen en vrouwen in de intensiteit van de economische zelfstandigheid: terwijl de mannen in 2009 2,8 keer het bijstandsniveau verdienen, was dat bij vrouwen 2,0 keer. Dat komt neer op een verschil van 30 procent, evenveel als in 2005. Een groot deel van dit verschil in intensiteit kan verklaard worden doordat vrouwen gemiddeld minder uur werken dan mannen, maar ook andere factoren zoals leeftijd en huishoudensamenstelling spelen hierbij een rol.

1. Inleiding

In het emancipatiebeleid is één van de hoofddoelstellingen een zelfstandig bestaan (een baan en eigen inkomen) van vrouwen. Niet alleen zouden er daartoe meer vrouwen de arbeidsmarkt moeten betreden, ook het aantal uren dat vrouwen werken zou omhoog moeten. Zodoende komen er steeds meer vrouwen die zichzelf financieel kunnen bedruipen, ofwel 'economisch zelfstandig'¹⁾ zijn. Het hebben van een baan geeft immers geen garantie voor economische zelfstandigheid. Zo was in 2009 van de werkende vrouwen maar tweederde economisch zelfstandig. Bij mannen was dat 83 procent.

Van den Brakel en Leufkens (2011) onderzochten de oorzaken van dit verschil in economische zelfstandigheid tussen werkende mannen en vrouwen. Behalve de lagere arbeidsduur van vrouwen speelt ook leeftijd een grote rol bij dit man-vrouwverschil in economische zelfstandigheid. Op jonge leeftijd is er nog weinig verschil tussen werkende mannen en vrouwen, maar het verschil neemt flink toe vanaf 30 jaar, de leeftijd waarop veel vrouwen minder uren gaan werken vanwege de komst van kinderen. Vrouwen zijn, wanneer hun kinderen wat ouder zijn, meestal ook niet geneigd hun werkweek weer uit te breiden (Portegijs en Keuzenkamp, 2008).

In dit artikel wordt onderzocht in hoeverre werkende mannen beter in staat zijn zichzelf financieel te bedruipen dan werkende vrouwen. Anders gezegd: wat is het man-vrouwverschil in de intensiteit van economische zelfstandigheid? En wat zijn de belangrijkste oorzaken van het verschil? De antwoorden op deze vragen kunnen licht werpen op de vraag of en hoe het beleidsstreven naar een langere werkweek van vrouwen eventueel haalbaar is. In het artikel is gebruik gemaakt van data uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) verrijkt met gegevens uit de Inkomensstatistiek. Dit maakt het mogelijk om de intensiteit van economische zelfstandigheid van werkenden in kaart te brengen. De cijfers hebben betrekking op personen van 15 tot 65 jaar die betaald werk verrichten voor ten minste één uur per week²⁾.

2. Trends in economische zelfstandigheid

Steeds meer vrouwen economisch zelfstandig, maar niet bij de werkende vrouwen

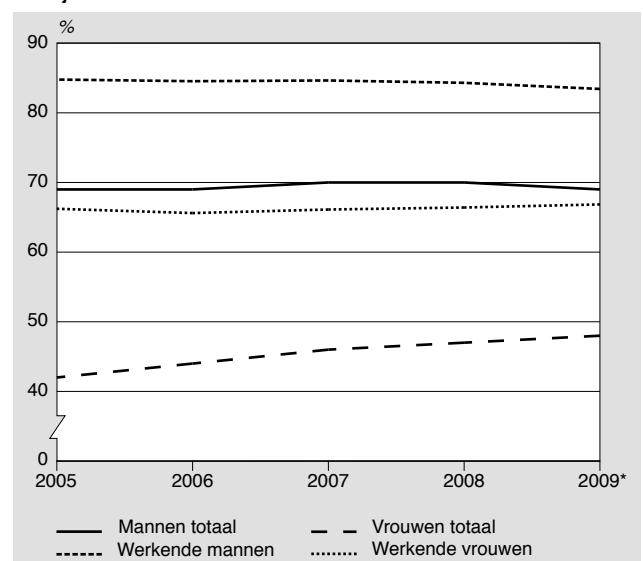
Het aandeel economisch zelfstandige vrouwen nam tussen 2000 en 2009 toe van 39 procent naar 48 procent. De grootste stijging deed zich voor tussen 2005 en 2009: van 42 procent naar 48 procent. Een verklaring hiervoor is dat vrouwen zich steeds vaker op de arbeidsmarkt meldden, ook dankzij de gunstige conjunctuur in 2006 en 2007. Bovendien is de zorg voor het gezin voor steeds minder vrouwen een reden om niet te werken of om te stoppen met werken (Janssen en Portegijs, 2011). Bij mannen bleef het aandeel economisch zelfstandigen tussen 2000 en 2009 schommelen rond de 70 procent.

Economische zelfstandigheid

Iemand is economisch zelfstandig wanneer zijn of haar inkomsten uit arbeid of eigen onderneming meer dan 70 procent van het nettominimumloon bedragen. Dit is het bijstandsniveau van een alleenstaande. In 2009 lag de grens voor economische zelfstandigheid op 860 euro per maand. Uitkeringen, huurtoeslag, kinderbijslag, ontvangen partneralimentatie en inkomsten uit vermogen dragen niet bij tot economische zelfstandigheid.

Het verschil tussen mannen en vrouwen in economische zelfstandigheid is dus vooral tussen 2005 en 2009 kleiner geworden. Dat is echter niet zo bij werkende mannen en vrouwen. Van de werkende vrouwen had in 2009 tweederde

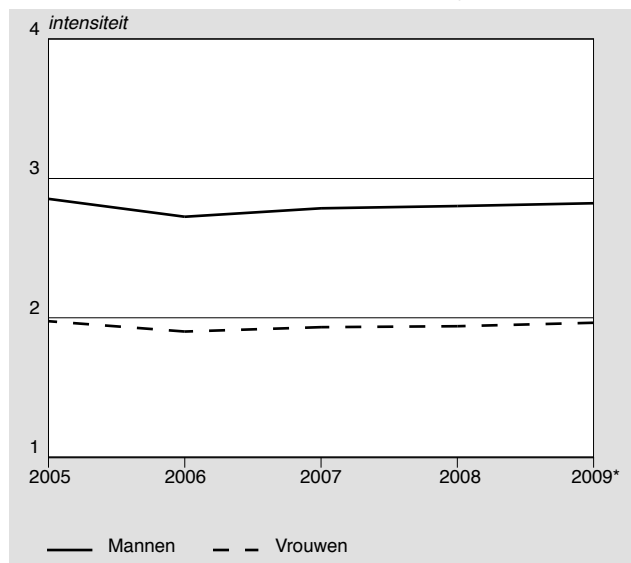
1. Economische zelfstandigheid bij mannen en vrouwen van 15 tot 65 jaar

een inkomen van minimaal het bijstandsniveau. Bij werkende mannen was dat 83 procent. Die percentages waren in 2005 vrijwel hetzelfde: het verschil tussen mannen en vrouwen was toen dus even groot. Het verschil komt grotendeels door de verschillen in arbeidsduur tussen mannen en vrouwen (Van den Brakel en Leufkens, 2011). Dat het verschil niet veranderde komt doordat weliswaar meer vrouwen de arbeidsmarkt betraden, maar zij niet allemaal economisch zelfstandig zijn. Ook het feit dat de arbeidsduur van werkende vrouwen toenam tussen 2005 en 2009 (Janssen en Portegijs, 2011), was onvoldoende om de kloof in economische zelfstandigheid met werkende mannen te doen afnemen.

Niet iedereen is in dezelfde mate economisch zelfstandig: bij de een steekt het inkomen uit betaald werk verder boven het bijstandsniveau uit dan bij de ander. Bij vrouwen is de intensiteit van economische zelfstandigheid veel lager dan bij mannen. In 2009 bedroegen de inkomsten uit betaald werk van economisch zelfstandige vrouwen gemiddeld 2,0 maal het bijstandsniveau. Bij economisch zelfstandige mannen was dat 2,8 maal⁹⁾. In de periode 2005-2009 veranderde er vrijwel niets aan dit inkomensniveau van mannen en vrouwen: het sekseverschil is dus ook constant gebleven op 30 procent.

2. Intensiteit economische zelfstandigheid bij economisch zelfstandige mannen en vrouwen van 15 tot 65 jaar

Intensiteit (niveau) van economische zelfstandigheid

De intensiteit van economisch zelfstandigheid van een economisch zelfstandig iemand wordt weergegeven door de verhouding van zijn of haar netto inkomsten uit betaald werk (arbeid of eigen onderneming) en het netto bijstandsniveau van een alleenstaande. Een verhouding gelijk aan 3 geeft dus aan dat iemand netto driemaal het bijstandsniveau van een alleenstaande verdient. In dit artikel wordt de intensiteit van economische zelfstandigheid ook wel kortweg aangeduid met 'intensiteit' of met '(inkomens)niveau'.

3. Intensiteit economische zelfstandigheid naar achtergrondkenmerken

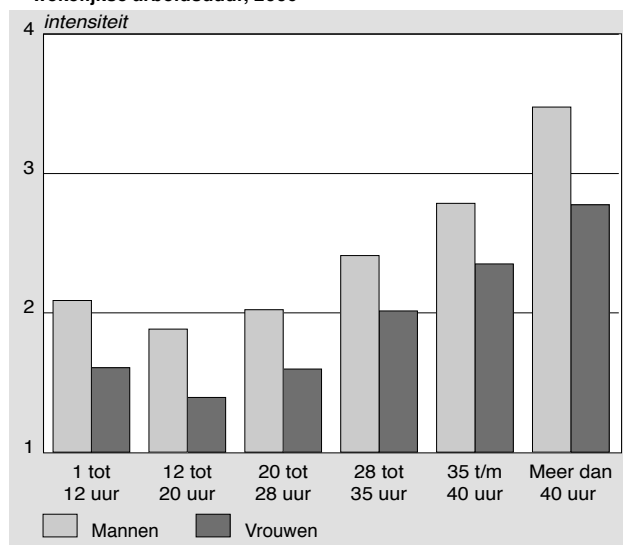
De levensfase van mensen is een belangrijke bepalende factor voor de mate waarin zij economisch zelfstandig zijn. Zo neemt het onderscheid tussen mannen en vrouwen in de intensiteit van economische zelfstandigheid vooral toe vanaf 30 jaar, de leeftijd waarop veel vrouwen minder gaan werken door de komst van kinderen. Zolang hun kinderen minderjarig zijn, passen werkende gehuwde of samenwonende moeders hun arbeidsduur zelden aan waardoor zij ook nauwelijks economisch zelfstandiger worden. Pas vanaf 55 jaar neemt het verschil tussen mannen en vrouwen weer wat af, doordat vooral mannen dan minder uren gaan werken. Bij vrouwen van die leeftijd is inkomensniveau vrijwel hetzelfde als bij vrouwen van 30 tot 55 jaar. De meeste vrouwen uit de babyboomgeneratie hebben hun arbeidsduur niet uitgebreid na het uitvliegen van de kinderen (Van den Brakel, 2010).

Behalve demografische kenmerken zoals leeftijd en samenstelling van het huishouden bepalen ook kenmerken van het werk de intensiteit van economische zelfstandigheid en de verschillen tussen mannen en vrouwen hierin. Verschillen in arbeidsduur spelen hierbij een grote rol, maar ook verschillen in beroepsniveau, bedrijfstak, werkervaring en bedrijfsomvang zijn bepalend (Van den Brakel en Leufkens, 2011). In het vervolg van deze paragraaf wordt aan de hand van deze en andere kenmerken van het werk de intensiteit van economische zelfstandigheid van mannen en vrouwen vergeleken. In paragraaf 4 wordt de gezamenlijke invloed van de demografische en arbeidsgerelateerde kenmerken op het sekseverschil in het inkomensniveau bepaald.

Sekseverschil in intensiteit economische zelfstandigheid het grootst bij kleine banen

Economisch zelfstandige mannen en vrouwen verschillen gemiddeld 30 procent in de mate waarin zij boven het

3. Intensiteit economische zelfstandigheid bij economisch zelfstandige mannen en vrouwen van 15 tot 65 jaar naar wekelijkse arbeidsduur, 2009*

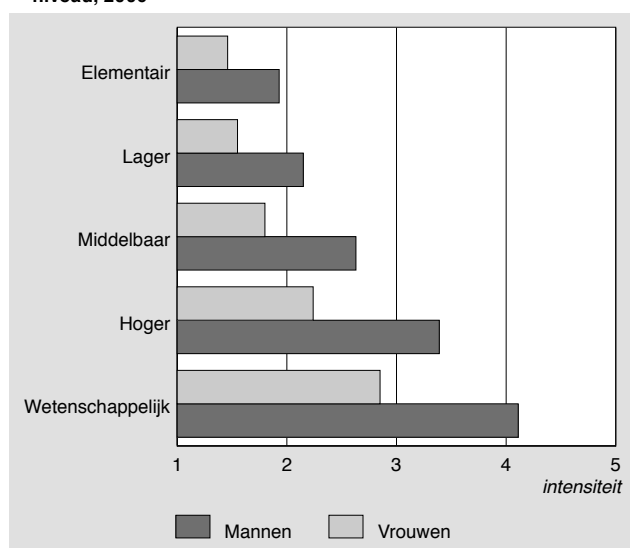

bijstandsniveau uitsteken. Dit komt vooral doordat de meeste mannen voltijds werken en de meeste vrouwen deeltijds. Door onderscheid te maken naar arbeidsduurklassen, zakt het verschil in inkomensniveau tussen mannen en vrouwen naar zo'n 20 procent. Alleen bij deeltijdwerkers met een baan tussen 12 en 20 uur is er nog een verschil van ruim 25 procent. Dit komt deels doordat mannen met zo'n kleine deeltijd baan veel vaker als zelfstandige werken dan vrouwen. Het gaat hierbij vaak om oudere mannen (50-plussers) met een relatief hoog inkomen(sniveau).

Hoe hoger het beroepsniveau, hoe groter het seksverschil in intensiteit van economische zelfstandigheid

Het inkomen van economisch zelfstandige mannen met een elementair beroep steekt gemiddeld bijna 25 procent meer boven het bijstandsniveau uit dan dat van vrouwen. Naarmate het beroepsniveau hoger is, wordt dit verschil groter. Bij een hoger of wetenschappelijk beroepsniveau is het verschil tussen mannen en vrouwen opgelopen tot ruim 30 procent. Dit ligt in lijn met het seksverschil in bruto uurloon, dat eveneens toeneemt met het beroepsniveau (De Mooij, Bottelberghs, Goedhuys, Tillaart en Wagner, 2010).

4. Intensiteit economische zelfstandigheid bij economisch zelfstandige mannen en vrouwen van 15 tot 65 jaar naar beroepsniveau, 2009*

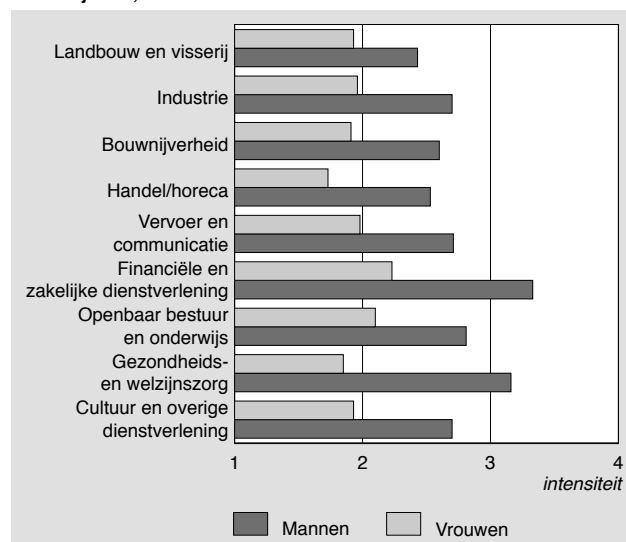

Flink intensiteitsverschil tussen mannen en vrouwen in de gezondheidszorg

Mannen in de gezondheids- en welzijnszorg zijn beduidend economisch zelfstandiger dan vrouwen die in deze sector werken. Het verschil in inkomensniveau bedraagt 41 procent. Ook in de financiële en zakelijke dienstverlening en in de handel en horeca bestaan aanzienlijke verschillen (33 procent en 31 procent). In de genoemde sectoren bestaan naar verhouding ook grote uurloonverschillen (De Mooij e.a., 2010). In de gezondheidszorg speelt verder mee dat er relatief weinig vrouwen voltijds werken en dat mannen

er vaker een hoger of wetenschappelijk beroepsniveau hebben (artsen). Dat laatste is ook zo in de financiële en zakelijke dienstverlening. Het kleinste inkomensniveauverschil tussen economisch zelfstandige mannen en vrouwen is te zien bij de landbouw en visserij.

5. Intensiteit economische zelfstandigheid bij economisch zelfstandige mannen en vrouwen van 15 tot 65 jaar naar bedrijfstak, 2009*

Mannen en vrouwen met zelfde beroep verschillen soms flink in intensiteit

De intensiteit van economische zelfstandigheid verschilt soms nog flink tussen mannen en vrouwen met hetzelfde beroep. Onder de tien meest voorkomende beroepen in 2009 (zie Technische Toelichting) verschilden mannelijke en vrouwelijke winkelbedienden 33 procent in intensiteit. En ook bij vertegenwoordigers is er een verschil van bijna 30 procent. De verschillen zijn grotendeels te wijten aan de sekseongelijkheid in arbeidsduur. Schoonmakers lieten het kleinste man-vrouwverschil zien: 20 procent.

Staat 1 Intensiteit¹⁾ economische zelfstandigheid bij economisch zelfstandige mannen en vrouwen; top-10 meest voorkomende beroepen 2009*

	Mannen	Vrouwen
	%	
Totaal	2,8	2,0
Winkelbediende	2,2	1,4
Docent basisonderwijs	2,6	2,0
Administratief medewerker	2,3	1,7
Schoonmaker	1,8	1,5
Vrachtwagenchauffeur	2,3	.
Crècheleidster, bejaardenverzorger	.	1,6
Lader/losser	1,9	1,5
Systeemontwerper, -programmeur	3,2	.
Vertegenwoordiger	3,4	2,4
Ziekteverzorgende	.	1,6

¹⁾ In sommige typische mannen- of typische vrouwenberoepen is de steekproefomvang van vrouwen respectievelijk mannen ontoereikend om de intensiteit te presenteren.

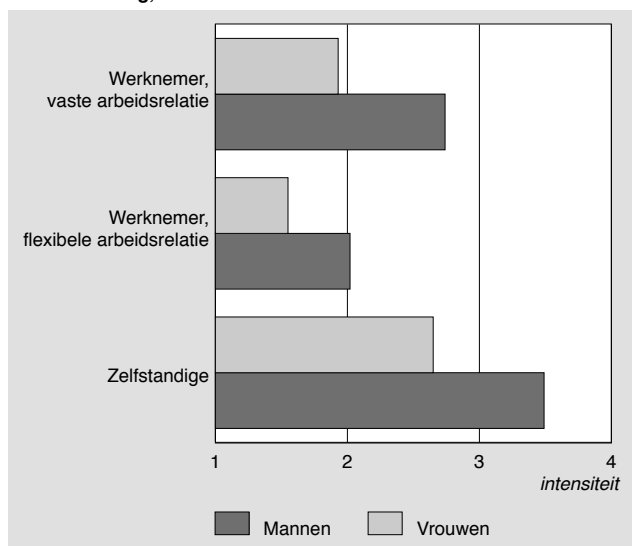
Intensiteitsverschil tussen mannen en vrouwen het grootst bij werknemers met vaste baan

Mannelijke ondernemers zijn veel vaker dan vrouwelijke in staat zichzelf financieel te bedruipen. Bij werknemers is dit verschil tussen mannen en vrouwen kleiner (zie tabel 2). Toch is het sekseverschil in inkomensniveau bij ondernemers naar verhouding kleiner dan bij werknemers met een vast contract (24 procent tegenover 30 procent). Economisch zelfstandige ondernemers, zowel mannen als vrouwen, werken vaak voltijds. Bij werknemers doen mannen dat echter veel vaker dan vrouwen.

Niet zozeer een kortere werkweek van vrouwelijke ondernemers, maar eerder het onderscheid in type beroep verklaart het verschil in intensiteit tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers. Vrouwelijke ondernemers die economisch zelfstandig zijn, werken in verhouding vaak als kapster of schoonheidsspecialiste. Mannen zijn juist vaak bedrijfshoofd van een klein bedrijf of werken als groot-handelaar of makelaar (zie ook Kösters en Leufkens, 2009).

Bij werknemers met een flexibel contract is het verschil in intensiteit tussen mannen en vrouwen het kleinst. Overigens zijn flexwerkers überhaupt niet vaak economisch zelfstandig. Het zijn dikwijls starters op de arbeidsmarkt en vaak gaat het om laagopgeleiden en niet-westerse allochtonen (Leufkens, 2010).

6. Intensiteit economische zelfstandigheid bij economisch zelfstandige mannen en vrouwen van 15 tot 65 jaar naar positie in de werkkring, 2009*

4. Intensiteitsverschil in economische zelfstandigheid nader onderzocht

Het inkomensniveau van economisch zelfstandige vrouwen is met 2,0 gemiddeld 30 procent lager dan dat van mannen (2,8). Bij werknemers is dat 30 procent en bij zelfstandigen 24 procent. Uit het voorgaande is duidelijk dat verschillen tussen mannen en vrouwen in diverse demografische en arbeidsgerelateerde kenmerken hier een rol in spelen. In deze paragraaf wordt onderzocht in welke mate die kenmerken het inkomensniveauverschil tussen mannen en

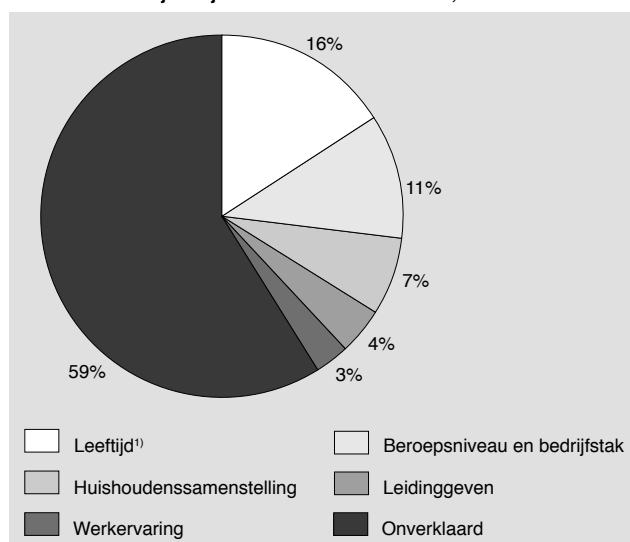
vrouwen verklaren. Daarbij blijven zelfstandigen buiten beschouwing, aangezien vrouwen met een eigen onderneming doorgaans in volkomen andere beroepen werkzaam zijn dan mannelijke ondernemers (zie paragraaf 3). De analyses zijn uitgevoerd met multi-pele lineaire regressie (zie Technische toelichting).

Het inkomensniveauverschil tussen mannen en vrouwen gecorrigeerd voor de demografische en arbeidsgerelateerde kenmerken is bij werknemers gelijk aan 13 procent. Dit betekent dat de in de analyse opgenomen kenmerken⁴⁾ ruim 55 procent van het inkomensniveauverschil verklaren. Arbeidsduur speelt een allesoverheersende rol in de verklaring: deze factor verklaart bijna 52 procent van het intensiteitsverschil tussen mannen en vrouwen. De overige factoren zijn dus goed voor minder dan 5 procent.

Door nu alleen voltijdwerkers te beschouwen, blijft de dominerende invloed van arbeidsduur op het intensiteitsverschil tussen mannen en vrouwen buiten beschouwing. Bij voltijdwerkers is het man-vrouwverschil in de intensiteit van economische zelfstandigheid gelijk aan 17 procent. Rekening houdend met demografische en arbeidsgerelateerde kenmerken⁵⁾ (behalve arbeidsduur) blijft een verschil van 10 procent over. Dit betekent dat 41 procent van het man-vrouwverschil verklaard wordt.

Leeftijd verklaart het meest (bijna 16 procent). Ook huishoudenssamenstelling speelt bij voltijdwerkers een belangrijke rol. Dit hangt samen met de invloed van de al eerder genoemde levensfase op de intensiteit van economische zelfstandigheid. Vrouwen met jonge kinderen doen doorgaans, in tegenstelling tot jonge vaders, een stapje terug op de arbeidsmarkt. Ook wanneer de kinderen al wat ouder zijn, breiden moeders hun arbeidsduur nauwelijks uit.

7. Verklarende kenmerken voor intensiteitsverschil tussen mannen en vrouwen bij voltijds werkende werknemers, 2009*

¹⁾ In 3 klassen: 15 tot 30 jaar, 30 tot 45 jaar en 45 tot 65 jaar.

5. Conclusie

Werkende mannen zijn vaker economisch zelfstandig dan werkende vrouwen. Het aandeel werkende mannen dat een

inkomen op minimaal het bijstandsniveau verdient was in 2009 gelijk aan 83 procent. Van de werkende vrouwen was 67 procent economisch zelfstandig. Dit verschil is sinds 2005 ook niet veranderd. Dat geldt eveneens voor de ongelijkheid in het inkomensniveau tussen mannen en vrouwen. Economisch zelfstandige mannen verdienen in 2009 netto gemiddeld 2,8 keer het bijstandsniveau. Bij vrouwen was dat 2,0, een verschil van 30 procent. Dat was in 2005 ook zo.

In het emancipatiebeleid is tot dusver steeds hoog ingezet op het verhogen van de arbeidsparticipatie van vrouwen, zowel in personen als in uren (Tweede Kamer, 2007/2008). Ook in het toekomstige beleid zijn niet alleen arbeidsdeelname, maar ook financiële zelfredzaamheid wederom een belangrijk streven (Ministerie van OCW, 2011). Hoewel het aantal en aandeel economisch zelfstandige vrouwen flink zijn gegroeid tussen 2005 en 2009 (Van den Brakel, Bos, Merens, Dankmeyer en Hagoort, 2011), zijn werkende vrouwen in die periode niet economisch zelfstandiger geworden. In verhouding tot de bijstandsnorm bleven hun verdiensten constant. Uit dit artikel bleek ook dat de kloof met mannen in dit inkomensniveau niet veranderd is. Dit betekent dat vrouwen nog steeds kwetsbaarder zijn dan mannen voor financiële tegenslagen, bijvoorbeeld bij een scheiding of bij werkloosheid.

Het verschil in inkomensniveau tussen economisch zelfstandige mannen en vrouwen hangt sterk samen met verschillen in arbeidsduur. Daarnaast blijkt dat de levensfase een rol speelt bij het niveauverschil tussen mannen en vrouwen. Het onderscheid tussen mannen en vrouwen in de intensiteit van economische zelfstandigheid neemt vooral toe vanaf 30 jaar, de leeftijd waarop veel vrouwen minder gaan werken door de komst van kinderen. Zolang hun kinderen minderjarig zijn, passen werkende gehuwde of samenwonende moeders hun arbeidsduur zelden aan waardoor zij ook nauwelijks economisch zelfstandiger worden. Ook zijn vrouwen zijn niet snel geneigd weer meer te gaan werken wanneer hun kinderen wat groter zijn (Portegijs en Keuzenkamp, 2008). Pas vanaf 55 jaar neemt het verschil tussen mannen en vrouwen weer wat af, omdat vooral mannen dan minder uren gaan werken.

Bij werknemers is het man-vrouwverschil in inkomensniveau gelijk aan 30 procent, bij zelfstandigen 24 procent. Bij zelfstandigen is dit verschil deels te wijten aan de compleet andere beroepen waarin mannen en vrouwen werken. Bij werknemers speelt arbeidsduur een allesoverheersende rol. Zo blijft na correctie voor verschillen tussen mannen en vrouwen in arbeidsduur (en een aantal andere demografische en werkgerelateerde kenmerken) bij werknemers een verschil van 13 procent over. Wanneer echter alleen werknemers met een voltijd baan beschouwd worden, komt het verschil voor een belangrijk deel voor rekening van seksongelijkheid tussen werkende mannen en vrouwen in leeftijd en, daarmee samenhangend, huishoudenssamenstelling. Dit heeft uiteraard te maken met de invloed van de al eerder genoemde levensfase op de intensiteit van de economische zelfstandigheid. Van 17 procent zakt het verschil in inkomensniveau bij werknemers met een voltijd baan na correctie voor man-vrouwverschillen in de genoemde kenmerken naar 10 procent.

Technische toelichting

Data

Voor de analyses in dit artikel is gebruik gemaakt van gegevens uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) die verzameld zijn met inkomensgegevens, voornamelijk afkomstig van de Belastingdienst. De EBB verschaft maandelijks van bijna dertigduizend steekproefpersonen informatie over de arbeidsmarktpositie. De deelnemende steekproefpersonen worden vijf maal benaderd gedurende een (volg)jaar. Aan de per peilmoment bevraagde EBB-steekproefpersoon is telkens de (huishoudens)inkomensinformatie gekoppeld voor de op dat moment van toepassing zijnde huishoudenssamenstelling van deze persoon. Het gaat dan om de bijbehorende inkomensinformatie op basis van het gehele kalenderjaar. Aldus zijn voor de jaren 2005 tot en met 2009 inkomensgegevens aan de EBB gekoppeld. De uitkomsten van de paragrafen 2 en 3 van dit artikel zijn gebaseerd op de gehele EBB-steekproef. In paragraaf 4 zijn in de multi-pele regressieanalyse enkel de mensen uit de eerste peiling – de unieke cases – opgenomen.

De tien meest voorkomende beroepen in 2009

Voor het maken van cijfers voor de veel voorkomende beroepen is aan de hand van de standaard beroepenclassificatie van 1992 een top tien samengesteld van de meest voorkomende beroepen in 2009. In het artikel wordt telkens naar een beroep verwezen door een van de genoemde beroepen uit de beroepsnaam. Deze volledige beroepsnamen, inclusief beroepencode, van deze top tien is als volgt:

1. Winkelbediende, markt-, straatverkoper (excl kiosk, vlees); debitant staatsloterij (beroepencode 31701)
2. Docent basisonderwijs, algemeen vormende vakken (beroepencode 62301)
3. Administratief medewerker (middelbaar (beroepencode 51500))
4. Glazenwasser, interieurverzorger, keukenknecht, medewerker huishoudelijke dienst (beroepencode 11133)
5. Vrachtwagenchauffeur (beroepencode 28209)
6. Crècheleidster; bejaarden- of, zwakzinnigenverzorgende (middelbaar) (beroepencode 57210)
7. Lader, lossen, pakhuis- of magazijnknecht, verhuizer (beroepencode 11122)
8. Informatie- of, systeemanalist, systeemontwerper, -programmeur; programmeur (wetenschappelijke toepassingen; administratief; hoger) (beroepencode 71401)
9. Vertegenwoordiger: acquisiteurs van zakelijke diensten (geen advertenties, reclame, verzekeringen) (beroepencode 51617)
10. Ziekenverzorgende (beroepencode 49501)

Multi-pele lineaire regressieanalyse

Het gecorrigeerde inkomensniveauverschil is het verschil in inkomensniveau (ofwel de intensiteit van economische zelfstandigheid) tussen categorieën werkenden, dat overblijft na correctie voor achtergrondkenmerken. Dat corrigeren gebeurt met multi-pele lineaire regressieanalyse. Uit de

analyse volgt dan bijvoorbeeld het gecorrigeerde intensiteitsverschil tussen mannen en vrouwen. In feite is dat het verschil in inkomensniveau tussen mannen en vrouwen als zij op alle andere achtergrondkenmerken in het model gelijk zijn. Het regressiemodel is

$$\ln(Y) = \alpha + \beta_0 X_0 + \sum_k \beta_k X_k = \varepsilon$$

met

$\ln(Y)$	de natuurlijke logaritme van het inkomensniveau Y
α	de constante
X_0	dummy vrouwen (de referentiecategorie bestaat dus uit de mannen)
β_0	regressiecoëfficiënt (effect op intensiteit) van vrouwen
X_k	overig achtergrondkenmerk (verklarende variabele)
β_k	regressiecoëfficiënt
ε	storingsterm

In het regressiemodel geeft elke regressiecoëfficiënt β_k de verandering aan van de afhankelijke variabele ($\ln(Y)$) als gevolg van een verandering in de verklarende variabele X_k . Het model bevat alleen categoriale variabelen, die allen als dummyvariabelen opgenomen zijn. Van elke categoriale variabele is één dummy niet opgenomen in het model, de referentiecategorie. Per dummyvariabele geeft dan de geschatte regressiecoëfficiënt de afwijking weer van (de logaritme van) het inkomensniveau ten opzichte van die referentiecategorie, bij constant houden van de overige variabelen.

Een van de voorwaarden om een zuivere regressieanalyse te kunnen uitvoeren, is dat de afhankelijke variabele normaal verdeeld is. Dat is bij het inkomensniveau van economisch zelfstandigen niet het geval, aangezien het niveau aan de onderkant begrensd is op 1 en aan de bovenkant uitschieters kunnen voorkomen. Gebruikelijk is dan om de afhankelijke variabele te transformeren. Een transformatie met de natuurlijke logaritme geeft wel een normale verdeling.

Zoals gezegd geeft een regressiecoëfficiënt β_k de invloed aan van de verklarende variabele X_k op de afhankelijke variabele. Wanneer bijvoorbeeld een wetenschappelijk beroepsniveau een hogere β waarde heeft dan een hoger beroepsniveau, betekent dit dat een wetenschappelijk beroepsniveau tot een hoger inkomensniveau leidt. Het gecorrigeerde inkomensniveauverschil in procenten tussen een categorie k ($k=0,1,\dots$) en de referentiecategorie wordt bepaald volgens

$$(\exp(\beta_k) - 1) * 100.$$

Merk op dat hiertoe eventuele interacties tussen de categoriale variabelen in het model genegeerd worden.

Literatuur

Brakel, M. van den (2010). Ontwikkelingen in de economische zelfstandigheid van vrouwen. *Sociaaleconomische trends*, 2/2010.

Brakel, M. van den, W. Bos, A. Merens, B. Dankmeyer en K. Hagoort (2011). Inkomen. In: A. Merens, M. van den Brakel, M. Hartgers en B. Hermans (red.), *Emancipatie-*

monitor 2010. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek.

Brakel, M. van den en K. Leufkens (2011). Economische zelfstandigheid van werkende mannen en vrouwen. *Sociaaleconomische trends* 1/2011,

Janssen, B. en W. Portegijs (2011). Betaalde arbeid. In: A. Merens, M. van den Brakel, M. Hartgers en B. Hermans (red.), *Emancipatiemonitor 2010*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek.

Kösters, L. en K. Leufkens (2009). Thuiswerkers en vanuit-huiswerkers zijn vaak zelfstandigen. In: *Sociaaleconomische trends*, 2/2009.

Leufkens, K. (2010). CBS berichten: flexwerkers en zelfstandigen zonder personeel. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 26 (2), 162–168.

Mooij, M. de, I. Bottelberghs, M. Goedhuys, J. van den Tillaart en C. Wagner (2010). Gelijk loon voor gelijk werk? Banen en lonen bij overheid en bedrijfsleven 2008. CBS, Den Haag/Heerlen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (2011). Hoofdlijnen emancipatiebeleid: vrouwen- en homo-emancipatie 2015. Kamerbrief 8 april 2011, Ministerie van OCW, Den Haag.

Portegijs, W. en S. Keuzenkamp, red. (2008). Nederland deeltijdland. Vrouwen en deeltijdwerk. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Tweede Kamer (2007/2008). Meer kansen voor vrouwen. Emancipatiebeleid 2008–2011. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007/2008, 30420, nr. 50.

Noten in de tekst

- 1) Dat wil zeggen dat men door betaald werk minimaal een inkomen op bijstandsniveau heeft.
- 2) Dit zijn de werkzame personen.
- 3) De cijfers in dit artikel wijken af van eerder gepubliceerde cijfers over het inkomensniveau van economisch zelfstandigen (Van den Brakel, 2010). Dit komt door een wijziging in de operationalisering, waardoor het nu mogelijk is om uit te gaan van de netto inkomsten uit betaald werk. Voorheen waren dat de bruto inkomsten. Vooral bij mensen met een relatief hoog inkomen is het verschil tussen de bruto inkomsten uit betaald werk en het bruto bijstandsniveau beduidend groter dan het verschil tussen de netto inkomsten en het netto bijstandsniveau. Dit betekent dat het niveau van economische zelfstandigheid voorheen aanmerkelijk hoger lag.
- 4) Leeftijd, huishoudenssamenstelling, herkomst, arbeidsduur, beroepsniveau, bedrijfstak, opleidingsniveau, werkervaring, leidinggeven, bedrijfsomvang.
- 5) Omdat vrouwen in verhouding tot mannen veel minder vaak voltijds werken, zijn in de analyse enkele verklarende kenmerken buiten beschouwing gelaten.

Tabel 1
(Intensiteit van) economische zelfstandigheid van werkenden mannen en vrouwen van 15 tot 65 jaar naar demografische kenmerken, 2009*

	Aandeel economisch zelfstandigen		Intensiteit economische zelfstandigheid	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
	%			
Totaal	83	67	2,8	2,0
<i>Leeftijd</i>				
15–29 jaar	55	49	2,0	1,8
30–54 jaar	94	76	3,0	2,0
55–64 jaar	87	62	3,0	2,0
<i>Herkomst</i>				
Autochtoon	85	67	2,9	2,0
Westers allochtoon	83	69	2,9	2,1
Niet-westers allochtoon	73	62	2,3	1,9
<i>Huishoudenssamenstelling¹⁾</i>				
Alleenstaande	85	79	2,5	2,2
Eenouder	92	81	2,9	1,9
Paar	88	75	2,8	2,0
Paar met kinderen	95	70	3,1	1,9
Overig	84	70	2,6	1,9

¹⁾ Alleen leden van de huishoudkern (hoofd huishouden en zijn/haar eventuele partner) zijn hier meegenomen.

Tabel 2
(Intensiteit van) economische zelfstandigheid van werkenden van 15 tot 65 jaar naar arbeidsgerelateerde kenmerken, 2009*

	Aandeel economisch zelfstandigen		Intensiteit economische zelfstandigheid	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
	%			
Totaal	83	67	2,8	2,0
<i>Arbeidsduur</i>				
1–11 uur	7	6	2,1	1,6
12–19 uur	24	38	1,9	1,4
20–27 uur	55	78	2,0	1,6
28–34 uur	85	90	2,4	2,0
35 uur of meer	93	88	2,9	2,4
<i>Opleidingsniveau</i>				
Laag	72	42	2,2	1,6
Middelbaar	85	67	2,5	1,7
Hoog	92	86	3,6	2,4
<i>Beroepsniveau</i>				
Elementair	49	34	1,9	1,5
Lager	77	43	2,2	1,6
Middelbaar	89	77	2,6	1,8
Hoger	92	87	3,4	2,2
Wetenschappelijk	95	91	4,1	2,8
<i>Bedrijfstak</i>				
Landbouw en visserij	67	43	2,4	1,9
Industrie	91	71	2,7	2,0
Bouwnijverheid	91	69	2,6	1,9
Handel/horeca	67	44	2,5	1,7
Vervoer en communicatie	85	67	2,7	2,0
Financiële en zakelijke dienstverlening	86	74	3,3	2,2
Openbaar bestuur en onderwijs	94	89	2,8	2,1
Gezondheids- en welzijnszorg	88	74	3,2	1,8
Cultuur en overige dienstverlening	75	53	2,7	1,9
<i>Positie in werkring</i>				
Werknemer, vaste arbeidsrelatie	92	78	2,7	1,9
Werknemer, flexibele arbeidsrelatie	32	23	2,0	1,6
Zelfstandige	76	48	3,5	2,7
<i>Werkervaring</i>				
Tot 1 jaar	70	59	2,4	1,8
1 tot 5 jaar	89	77	2,6	2,0
5 tot 10 jaar	94	82	2,8	2,0
10 jaar of meer	95	86	3,1	2,0
<i>Bedrijfsomvang</i>				
tot 10 werknemers	74	48	3,0	2,2
10 tot 100 werknemers	85	65	2,6	1,9
100 werknemers of meer	89	76	2,9	2,0
<i>Leidinggeven</i>				
Geeft geen leiding	78	63	2,6	1,9
Geeft leiding	96	90	3,3	2,3